



## **SYMPTOMY WYSTĘPUJĄCE U DZIECKA ZAGROŻONEGO WYSTĘPOWANIEM RYZYKA DYSLEKSJI, DYSORTOGRAFII, DYSGRAFII.**

**POWIATOWE CENTRUM EDUKACJI I POMOCY  
PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ W WOŁOWIE**  
ul. Tadeusza Kościuszki 27, 56-100 Wołów  
tel. ( 71 ) 389 21 00  
e- mail : [wpodn@wołowpce.pl](mailto:wpodn@wołowpce.pl) [www.wołowpce.pl](http://www.wołowpce.pl)

---

## Ryzyko występowania specyficznych trudności w nauce jest prawdopodobne u osób:

- Obciążonych genetycznie (dysleksja występuje w rodzinie),
- Pochodzących z nieprawidłowo przebiegającej ciąży lub porodu,
- U których można zaobserwować symptomy nieprawidłowości w rozwoju psychomotorycznym.

**Lista symptomów zapowiadających występowanie specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu. Nie wystarczy stwierdzenie pojedynczego objawu. Im więcej symptomów zauważamy, tym bardziej jest prawdopodobne występowanie trudności.**

---

## Wiek niemowlęcy (pierwszy rok życia)

**Motoryka duża** - opóźniony lub nietypowy rozwój ruchowy. Dzieci nie raczkują lub mało raczkują, gorzej utrzymują równowagę w postawie siedzącej i stojącej. Dzieci przejawiają minimalne dysfunkcje neurologiczne (między innymi: obniżony tonus mięśniowy, asymetryczna pozycja podczas leżenia i siedzenia, utrzymujące się odruchy pierwotne).

## Wiek poniemowlęcy (2-3 lata)

**Motoryka duża** - opóźniony rozwój ruchowy. Dzieci mają trudności z utrzymaniem równowagi, automatyzacją chodu. Później zaczynają chodzić, biegać.

**Motoryka mała** - opóźniony rozwój motoryki rąk. Dzieci są mało zręczne manualnie, nieporadne w samoobsłudze oraz mało sprawne w zabawach manipulacyjnych (np. budowanie z klocków).

**Funkcje wzrokowe, koordynacja wzrokowo-ruchowa** - opóźnienie rozwoju grafomotorycznego. Dzieci nie próbują same rysować. W wieku 2 lat nie potrafią naśladować rysowania linii. W wieku 2 lat i 6 miesięcy nie potrafią naśladować kierunku pionowego oraz poziomego. W wieku 3 lat nie umieją narysować koła.

**Funkcje słuchowo-językowe** - opóźnienie rozwoju mowy. Dzieci później wypowiadają pierwsze słowa (po 1. roku życia), proste zdania (po 2. roku życia) i zdania złożone (w wieku ponad 3 lat).

## Wiek przedszkolny (3-5 lat)

**Motoryka duża** – niska sprawność ruchowa w zakresie ruchów całego ciała (dziecko słabo biega, ma kłopoty z utrzymaniem równowagi, z trudem uczy jeździć się na rowerku trzykołowym i hulajnodze, jest niezdarne, źle funkcjonuje w zabawach ruchowych).

**Motoryka mała** – słaba sprawność ruchowa rąk (trudność i niechęć do wykonywania czynności samoobsługowych np. zapinanie guzików, sznurowanie butów).

**Koordinacja wzrokowo-ruchowa** – zaburzenia objawiają się w zakresie:

- budowania z klocków,
- niechęci do rysowania,
- nieprawidłowego trzymania narzędzia pisarskiego (zbyt mocny lub słaby nacisk)
- braku umiejętności rysowania koła – w wieku 3 lat, kwadratu i krzyża w wieku 4 lat, trójkąta i kwadratu opartego na kącie- w wieku 5 lat.

**Funkcje wzrokowe** – zaburzenia w rozwoju objawiają się:

nieporadnością w rysowaniu, trudnościami w składaniu według wzroku obrazków pociętych na części puzzli, wykonywaniu układanek.

**Funkcje słuchowo-językowe** – zaburzenia w rozwoju stają się widoczne poprzez:

- opóźniony rozwój mowy,
- nieprawidłową artykulację wielu głosek,
- trudności z wypowiedzianiem nawet niezbyt złożonych wyrazów,
- trudności z rozpoznawaniem i tworzeniem rymów,
- trudności z zapamiętywaniem i przypominaniem nazw,
- trudności z zapamiętywaniem wierszyków i piosenek,
- trudności z budowaniem wypowiedzi, mały zasób słownictwa.

**Lateralizacja** – opóźniony rozwój, brak preferencji jednej ręki.

Orientacja w lewej i prawej stronie schematu ciała i w przestrzeni, czyli opóźnienie orientacji. Pod koniec wieku przedszkolnego dziecko nie potrafi wskazać prawej ręki.



---

## Klasa I (6-7 lat)

Objawy jak wyżej oraz:

**Motoryka duża** – obniżona sprawność ruchowa, dziecko:

- słabiej biega, skacze,
- ma trudności z wykonywaniem ćwiczeń równoważnych, chodzenie po linii, stanie na jednej nodze,
- ma trudności z nauką jazdy na nartach, łyżwach, rowerze, hulajnodze.

**Motoryka mała** – mała sprawność manualna:

- trudności z wykonywaniem precyzyjnych ruchów w zakresie samoobsługi, np. zawiązywanie sznurowadeł, używaniem widelca, nożyczek,
- trudności z opanowaniem prawidłowych nawyków ruchowych podczas rysowania i pisania np. niewłaściwe trzymanie narzędzia pisarskiego, niewłaściwy kierunek kreślenia linii pionowych (od dołu do góry) oraz poziomych (od prawej do lewej).

**Koordinacja wzrokowo-ruchowa** – zaburzenia objawiają się:

- trudności z chwytaniem i rzucaniem piłki,
- trudność w rysowaniu szlaczek, odtwarzaniu złożonych figur geometrycznych,

**Funkcje słuchowo-językowe** – zaburzenia objawiają się jako:

- wadliwa wymowa, przekręcanie trudnych wyrazów,
- błędy w budowaniu wypowiedzi, błędy gramatyczne,
- trudności z różnicowaniem głosek podobnych fonetycznie,
- mylenie nazw zbliżonych fonetycznie,
- trudności z wykonywaniem operacji (analizy, syntezy, opuszczenia, dodawania, zastępowania, przestawiania) na cząstkach fonologicznych,
- trudności z zapamiętywaniem wierszy, piosenek, więcej niż jednego polecenia w tym samym czasie,
- trudność z zapamiętywaniem materiału uszeregowanego w serie i sekwencje (nazwy dni tygodnia, miesiące, pór roku, kolejnych posiłków, sekwencji czasowej: wczoraj, dziś, jutro oraz sekwencji cyfr).

**Funkcje wzrokowe** – zaburzenia, możemy dostrzec, gdy dziecko ma:

- trudności z wyróżnianiem elementów z całości, również z ich syntezyzowaniem,
- trudności z odróżnianiem kształtów podobnych figur.

Lateralizacja – opóźnienie rozwoju, dziecko nadal jest oburęczne i obuoczne.

**Orientacja w schemacie ciała i przestrzeni** – opóźnienie rozwoju orientacji w schemacie własnego ciała i w przestrzeni:

- dziecko ma trudności z określaniem części ciała (np. prawe ucho, lewa dłoń itd.),
- dziecko nie potrafi określić kierunku na prawo i lewo od siebie.

**Orientacja w czasie** – zaburzenia dotyczące trudności określenia pory roku oraz dnia.

**Czytanie** – nasilone trudności w czytaniu charakteryzujące się:

- wolnym tempem czytania,
- metoda czytania głoskowego, sylabowego nie zawsze z poprawną syntezą,
- brak zrozumienia przeczytanych treści.

**Pierwsze próby czytania** – można zaobserwować, że dziecko:

- często pisze litery i cyfry zwierniadłanie,
- często odwzorowuje wyrazy pisząc od prawej do lewej strony.

---

## Wiek szkolny (klasa II-III)

**Motoryka duża** – mała sprawność ruchowa całego ciała, dziecko ma trudności:

- z opanowaniem jazdy na hulajnodze, dwukołowym rowerze, wrotkach, łyżwach, nartach,
- niechętnie uczestniczy w zabawach ruchowych, lekcjach wf, ponieważ ma trudności z wykonywaniem niektórych ćwiczeń.

**Motoryka mała** – obniżona sprawność ruchowa rąk:

- niedostateczne opanowanie czynności samoobsługowych związanych z ubieraniem się, myciem i jedzeniem (nożem i widelcem).

**Koordinacja wzrokowo-ruchowa** – zaburzenia objawiają się:

- trudność z chwytaniem i rzucaniem do celu,
- niechęć do rysowania i pisania,
- zbyt mocny nacisk narzędzia pisarskiego na kartkę, dziecko szybko się męczy,
- trudności z utrzymaniem pisma, szlaczków w liniaturze zeszytu,
- niski poziom graficzny pisma oraz rysunków, wolne tempo pisania.

**Funkcje wzrokowe** – objawy zaburzeń:

- trudności z wyróżnianiem elementów z całości oraz ich syntezy,
- trudność z wyodrębnieniem szczegółów różniących dwa obrazki,
- trudności z odróżnianiem kształtów podobnych, w tym kształtów liter.

**Funkcje słuchowo-językowe** – objawy zaburzeń:

- wada wymowy,
- przekręcanie złożonych wyrazów,
- używanie sformułowań pod względem gramatycznym,
- trudności z pamięcią fonologiczną, sekwencyjną (sekwencja nazw, czasowa, itd.)
- trudności z szybkim wymienieniem szeregu słów,
- wolne tempo nazywania szeregów prostych obrazków,
- trudności z nazywaniem i zapamiętywaniem liter alfabetu i cyfr,
- trudności z zapamiętywaniem tabliczki mnożenia.

**Lateralizacja** – utrzymanie się oburęczności lub obuocznosci.

**Orientacja w schemacie ciała i przestrzeni** – zaburzenia:

- trudność z określaniem własnych części ciała jako prawe-lewe,
- trudności z określeniem położenia przedmiotów względem siebie,
- pisanie liter i cyfr zwiernianie lub/i zapisywanie wyrazów od prawej do lewej strony.

**Czytanie** – trudności w nauce czytania:

- wolne tempo czytania, prymitywna metoda czytania, ale mało popełnianych błędów,
- szybkie tempo czytania, dziecko popełnia wiele błędów,
- dziecko niewłaściwie rozumie przeczytany tekst.

**Pisanie:**

- Trudności z opanowaniem poprawnej pisowni związane z opóźnionym rozwojem spostrzegania wzrokowego i pamięci wzrokowej:
- trudność z zapamiętywaniem kształtu rzadziej występujących liter o skomplikowanej strukturze (np. wielkie litery pisane: Ł, F, H, G),
- mylenie liter podobnych pod względem kształtu, np. l-t-l, m-n,
- mylenie liter identycznych, lecz różnie ułożonych na płaszczyźnie: p-b-d-g,
- popełnianie błędów podczas przepisywania tekstów.

---

## Wiek szkolny (klasa II-III)

**Trudności z opanowaniem poprawnej pisowni wynikające z opóźnienia rozwoju fonologicznego aspektu funkcji językowych i pamięci fonologicznej objawiają się:**

- myleniem liter odpowiadającym głoskom podobnym fonetycznie (np. z-s, w-f, d-t, k-g),
- trudności z zapisywaniem zmiękczeń, myleniem głosek i-j, głosek nosowych ą-om, ę-en,
- nagminnym opuszczaniem, dodawaniem, przestawianiem, podwajaniem liter, sylab
- i wyrazów,
- pisaniem wyrazów bezsensownych (np. pijka zamiast bajka),
- nasilonymi trudnościami podczas pisania ze słuchu (dyktanda).

**Trudności z opanowaniem poprawnej pisowni wynikające z innych powodów, np. braku automatyzacji wzorców wzrokowo-ruchowych, to:**

- pismo fonetyczne pomimo świadomości różnic pomiędzy słowem mówionym/słyszonym oraz pisany, np. chlepi, objat, temperówka,
- typowe błędy ortograficzne pomimo znajomości reguł pisowni, np. buł, ktury.

**Orientacja w czasie** – przejawy zaburzeń to:

Trudności z określaniem pory roku, dnia czasu na zegarze.

Jeżeli wyżej wymienione symptomy oraz trudności w czytaniu i pisaniu utrzymują się u dziecka w klasie II, pomimo pomocy udzielonej przez rodziców w domu i właściwej pracy nauczyciela w szkole, należy przeprowadzić badanie diagnostyczne w poradni psychologiczno-pedagogicznej w celu stwierdzenia co jest przyczyną zaburzeń. Jedną z nich może być właśnie dysleksja rozwojowa, dysortografia, dysgrafia.

**W oparciu o literaturę: Ryzyko dysleksji, dysortografii i dysgrafii. Marta Bogdanowicz  
Opracowała: mgr Agnieszka Piwowar- pedagog**

